

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO. 48 (3456) ●

● ЧАЦВЕР, 31 СНЕЖНЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Гасцей збірае Вера
Новы сацыяльны праект распачала маладая актывістка беларускай дыяспары з Цюмені **Стар. 2**

Добрая казка для ўсіх
У Вялікім тэатры оперы і балета з аншлагамі ідзе балет Яўгена Глебава “Маленькі прынц” **Стар. 3**

Увага! Гавораць і паказваюць архівы
Стар. 4

РАЗАМ

Музыка без межаў

Яркія выступленні беларускіх артыстаў прайшлі ў Эстоніі дзякуючы беларускім суполкам у Нарве і Таліне

“Музыка без межаў” — так называўся праект, які падтрымалі Міністэрства культуры Эстоніі ды фонд інтэграцыі “Нашы людзі”. Яго ініцыявалі Нарваўскае беларускае таварыства “Сябры” сумесна з таварыствам “Лёс” з Таліна. Праект здзяйсняўся ў плыні абвешчанага ў Эстоніі “Гола музыкі”. Вось і парупіліся беларусы Эстоніі, вырашылі паказаць, як яны ў Эстоніі захоўваюць ды пашыраюць сваю нацыянальную культуру. Хацелася і іншых жыхароў Эстоніі пазнаёміць з творчасцю вядомых, таленавітых выканаўцаў з Беларусі. Бо сапраўдная музыка, сапраўднае мастацтва не маюць межаў, зразумелыя ўсім, хто імкнецца да святла і прыгажосці.

І вась 5 лістапада ў Музычным каледжы імя Георга Отса ў Таліне, а потым 6 лістапада ў Нарваўскай музычнай школе прайшлі канцэрты лаўрэаткі міжнародных конкурсаў п’яністкі Юліі Ермалаевай ды юнай музыканткі Лідзіі Ефімовіч з Мінска. А 7 лістапада жыхары Нарвы змаглі ўбачыць і пачуць на сцэне Палаца культуры “Ругадзіў” разнапланавыя самабытныя творчыя калектывы з Мінска і Мінскай вобласці: іх прывёз да нас Дзяніс Карлюк — культуролаг, харэограф, лаўрэат міжнародных конкурсаў. Гледачоў парадавалі заслужаны ансамбль народнага танца “Чабарок”, народны ансамбль народных інструментаў “Крыніца”, вакальны гурт “Цукерачкі” ды Ігар Задарожны — саліст-вакаліст На-

Кветкі ў Нарве для Насты Вяркевай, салісткі ансамбля “Цукерачкі” з Мінскага раёна

цыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Іосіфа Жыновіча.

Больш за 60 удзельнікаў было ў тым канцэрце, і ўвесь час трымалі яны эстонскіх гледачоў у “рэжыме авацыі і апладысментаў”. Нам, беларусам, прыемна было адзначыць: вельмі прыгожыя ў артыстаў касцюмы, выдатныя пастаноўкі танцаў, беларускія шчырыя песні. І тое, з якім імпэтам выступалі госці, не пакінула нікога раўнадушным у зале,

які быў перапоўнены. А пасля заканчэння канцэрта, які можна назваць сапраўдным святам беларускай культуры, гледачы, выходзячы з залы, дзякавалі Людміле Аннус, старшыні Нарваўскага беларускага таварыства “Сябры”, ды іншым актывістам суполкі за цудоўнае свята. І прасілі, дарэчы, як мага часцей наладжваць такія “падарункі” нарвіціянам.

А потым, 8 лістапада, госці з Беларусі радалі сваімі выступленнямі талінцаў, якія такса-

ма сустрэлі нашых землякоў морам авацыі і кветак.

Віктар Байкачоў, намеснік старшыні Нарваўскага беларускага таварыства “Сябры”

Дарэчы. 7 снежня актывісты суполкі “Сябры” адзначалі чарговы дзень яе рэгістрацыі-нараджэння. Віншваем сяброў-супляменнікаў, вітаем іх цікавыя творчыя праекты. Жадаем поспехаў у справах на карысць роднай Беларусі ды Эстоніі.

ВЕСТКІ

У Пекіне — па-беларуску

У 2016 годзе плануецца адкрыць Культурны цэнтр Беларусі ў Кітаі

Як паведаміла першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, Савет Рэспублікі ўхваліў законапраект аб ратыфікацыі пагаднення паміж Беларуссю і Кітаем аб узаемным заснаванні культурных цэнтраў. Культурны цэнтр Беларусі ў Кітаі будзе створаны на базе Пасольства, а кітайскі бок мае намер адкрыць цэнтр у Беларусі ў асобным будынку. Цэнтры будуць ладзіць культурныя мерапрыемствы, у тым ліку выставы, паказы, канцэртныя праграмы, дэманстрацыі фільмаў, садзейнічаць пашырэнню моў і культуры дзвюх краін з дапамогай адукацыйных мерапрыемстваў, адкрыцця бібліятэк, чыгальных залаў.

Па словах Ірыны Дрыгі, практыка падтрымкі беларускіх суполак замежжа праз культурныя цэнтры пашыраецца. Як вядома, такі цэнтр ёсць у Польшчы. Дзелавы і культурны комплекс адкрыты сёлета ў Маскве, і там плануецца арганізаваць курсы беларускай мовы. У краінах, дзе такія цэнтры пакуль не створаны, амбасады супрацоўнічаюць з прадстаўнікамі беларускіх дыяспар, калі яны працягваюць цікавасць да такога ўзаемадзеяння. Беларускім суполкам замежжа перадаюцца камплекты нацыянальных касцюмаў, метадычнай і мастацкай літаратуры, аўдыё- і відэамаатэрыялы, прадметы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, сувеніры і прадметы з беларускай сімволікай, музычныя інструменты, перыядычныя друкаваныя выданні... На гэтыя мэты Мінкультуры штогод выдзяляюцца сродкі.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Цеплыня роднага слова

Іван Іванав

Супляменнікі з Астаны ўшанавалі памяць Францыска Скарыны і разам чыталі радкі з вядомай паэмы “Сымон-музыка” Якуба Коласа

Юбілейныя даты — гэта заўжды нагода, каб не проста згадаць чалавека, падзею. Гэта і шанец кожнаму настроіцца ва ўнісон з мінулым, паспрабаваць адчуць подых яе ў сучаснасці. Цікавы прыклад таго, як можна скарыстоўваць у дзейнасці тэты рытмы культурнага жыцця, у якіх жыве Бацькаўшчына, паказваюць супляменнікі з Казахстана.

Мяркую, асабліваю чуйнасць да рытмаў сучаснасці мае і старшыня Беларускага культурнага цэнтра “Радзіма” з Астаны Дзмітрый Астаньковіч — ён кампазітар, старшы выкладчык у Казахскім нацыянальным універсітэце мастацтваў.

Звернемся да паведамленняў, дасланых з Астаны. “Актывісты БКЦ “Радзіма” правялі ў Еўразійскім універсітэце сустрэчу са студэнтамі, прысвечаную 525-годдзю з дня нараджэння Францыска Скарыны, — напісаў Дзмітрый. — На святочнай сустрэчы першы сакратар Пасольства Беларусі ў Казахстане Алег Вансяк вітаў прысутных, цікавага расказаў пра каштоўны

ўнёсак ураджэнца зямлі Полацкай — першадрукара, асветніка, доктара медыцыны — у беларускую ды і сусветную навуку, культуру”. Потым і Дзмітрый Астаньковіч зрабіў невялікі даклад, які суправаджаўся слайдамі, пра асобу Скарыны. Падаваліся асноўныя даты з жыцця, дзейнасці супляменніка, прыклады ўшанавання яго беларусамі.

Да справы падключыліся іншыя актывісты суполкі. “Тамара Іванаўна Батрак чытала вядомыя выслоўі юбіяра на беларускай мове, а Сафія Іосіфаўна Дэкола прачытала верш — таксама па-беларуску, — паведаміла Дзмітрый. — Наш гурт “Вясёлка” выканаў песню “Гаворка

Беларусы Астаны разам чытаюць паэму “Сымон-музыка”

беларуская” з рэпертуару ансамбля “Бяседа”, саліравала Марыя Бульская. Пасля ішоў дакументальны фільм “Таямніцы вялікага асветніка”. А напрыканцы сустрэчы беларусы, дзякуючы слухачам за ўвагу, частавалі іх свежым пірагом ды цукеркамі. Па словах Дзмітрыя, Скарына яму блізка па духу і памкненнях. Кампазітару “таксама падабаецца вучыцца і вучыць, і так-

сама хочацца зрабіць нешта вельмі важнае ў жыцці”.

Адна з апошніх цікавых грамадскіх спраў супляменнікаў з Астаны — супольнае чытанне паэмы “Сымон-музыка” Якуба Коласа. Пра тую акцыю, аб’яўленую Коласаўскім музеем, мы пісалі (ГР, №45) — і яна знайшла водгук на казахстанскай зямлі. Дзякуючы чуйным сэрцам тамтэйшых беларусаў.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Гасцей збірае Вера

Новы сацыяльны праект, які распачала маладая актывістка беларускай дыяспары з Цюмені, сабраў у сяброўскае кола юнакоў і дзяўчат розных нацыянальнасцяў

У Цюмені, у Цэнтры вольнага прадпрымальніцтва прайшла першая сустрэча з цыклу “Моладзь у сям’і адзінай”. Юнакі і дзяўчаты гаварылі пра нацыянальныя стравы розных народаў, частаваліся імі, а таксама спявалі і танцавалі — таксама з нацыянальным каларытам.

Спачатку вядучая расказала, прадстаўнікі якіх нацыянальнасцяў жывуць на тэрыторыі Цюменскай вобласці. Потым госці ў нацыянальных касцюмах віталі ўсіх на сваёй роднай мове і цікава прадставілі стравы, якія кожны спецыяльна згатаваў. І ўрэшце быў вясельны баль, дзе кожны мог паспрабаваць беларускія дранікі, рускія бліны, бульбу з квашанай капустаю ды казахскія баурсакі.

Задумала міжнацыянальную сустрэчу ды арганізавала яе член грамадскай маладзёжнай палаты V склікання, актывістка беларускай дыяспары Вера Піскун. Падобныя сустрэчы, лічыць яна, патрэбныя, каб маладыя людзі знаёміліся з культурай, традыцыямі, звычаямі людзей розных нацыянальнасцяў рэгіёна. Гэта ж і стымул больш даведацца пра свой род, народ, далучыцца да яго каштоўнасцяў. “Моладзь — актыўная частка грамадства, таму важна, каб мы ведалі адзін аднаго, умелі супрацоўнічаць, ладзіць сустрэчы, сябраваць, — гаворыць Вера. — Не важна, якой нацыянальнасці я, ты ці нехта іншы. Мы — за тое, каб мір і згода былі ў грамадстве. Каб у нас была мірная будучыня. У плыні праекта плануем правесці шэраг мерапрыемстваў для школьнікаў, моладзі. Вось так і будзем знаёміцца, далучацца да народнай творчасці, культуры як

Вера Піскун (у цэнтры) і яе госці

свайго народа, так і іншых”. Вера Піскун нарадзілася ў Сібіры, а бацькі яе родам з Бабруйскага раёна Магілёўшчыны. Дзяўчына актыўная ў грамадскім жыцці, спявае ў сямейным ансамблі “Спадчына”. Прыязнасць, павага да людзей розных нацыянальнасцяў, лічыць яна, па спадчыне не перадаюцца: у кожным пакаленні іх трэба выхоўваць нанова. А такія традыцыі, што называецца, у крыві беларусаў. І чым раней, вобразна кажучы, пачнеш сеяць — тым хутчэй будзе добры ўраджай.

На сустрэчы гучалі песні розных народаў. Танцавалі ўкраінскі Гапак, рускую Барыню, беларускі Крыжачок, і Польшку, і Лезгінку... За сяброўскім сталом разам пілі чай, размаўлялі: пра сябе і свой род, цікавыя старонкі з гісторыі народаў, дзяліліся планами на будучыню. Усім было цікава. Гучаў за сталом і такі верш: “Дети раз отца спросили:/ — Все ли русские в России?/ — Как сказать вам, малыши?/ Вот соседи — чувашки,/ Кум — еврей наполовину,/ Дядя — славный армянин,/ Прадед

крэстной тэты Нины/ Настоящий был грузин.../ Все мы разные, так что же?/ Все мы — люди, мы — похожи!/ Будем жить в единстве дружном,/ И ругаться нам не нужно!”

Між тым Вера Піскун са сваімі новымі сябрамі ўжо правяла і “Шматнацыянальны Новы год”. Госці змаглі даведацца, як сустрэкаць святы ў розных народаў: у кожнага ж ёсць асаблівасці, цікавыя традыцыі, звычаі. Але пра тое мы раскажам ужо ў Новым годзе.

Вера Усціменка, г. Цюмень

КАЛЯДНЫ НАСТРОЙ

Матулін заповіт

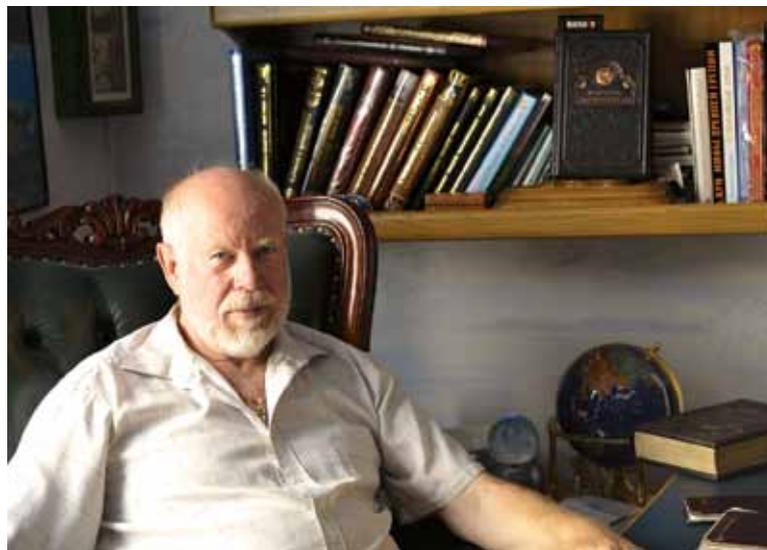
Што бярем мы з сабою ў жыццёвую дарогу з роднае хаты? Мудрыя словы, прыгожыя песні...

Мой добры знаёмы, мінчанін Валерый Сарока часам згадвае, як маці, любячы яго, спявала пры калысцы калыханку. Калі ж падрас, пакідаў родныя ваколіцы — а родам ён з вёскі Скакуноўшчына, гэта Бешанковіцкі раён Віцебшчыны — маці, Ірына Аляксееўна, казала яму: ты ж, сыноч, заўсёды шануй родную зямлю, памятай бацькоў і продкаў, дапамагай тым, каму патрэбна твая дапамога. І ведай: такія клопаты ніколі не адымучь у цябе шмат сілы — яны, наадварот, зрабляць цябе моцным...

Ён ужо даўно дарослы, яго ведаюць як журналіста, пісьменніка. У Валерыя Іларыёнавіча ёсць, казалі б землякі-вяскоўцы, і свая гаспадарка: бо займаецца прадпрымальніцтвам. Як ідуць там справы — меркаваць не бяруся. Аднак ведаю: заповіт матулі пра дапамогу іншым ён добра памятае. Як кіраўнік Тэатра фальклору я часам

звяртаюся да яго, каб падтрымаў той ці іншы наш праект — і падтрымку знаходжу. Сёлета, напрыклад, была ў нас паездка ў Жыткавіцкі раён: збіраліся выступіць у школах, Дамах састарэлых Турава ды Жыткавіч. “Агітаваць” Валерыя Іларыёнавіча доўга не прыйшлося — важную частку расходваў узяў на сябе. А яшчэ і салодкія падарункі для палешукоў закупаў, і кнігі свае для чытачоў рознага ўзросту перадаў: “Сповідзь”, “Ад турмы і сумы не заракайся”, “Сос” ды іншыя.

Нашафальклорна-літаратурная праграма пачыналася са знакамітай песні на верш Канстанцыі Буйло: “Люблю наш край, старонку гэту,/ Дзе я радзілася, расла,/ Дзе першы раз пазнала шчасце,/ Слязу нядолі праліла...” Любяць яе спяваць, ведаю, і ў беларускіх суполках замежжа. Удалечыні ад Бацькаўшчыны прасгая песня абуджае моцныя пачуцці. А што кранула нас: і людзі паважанага веку на Палессі, што пражылі нялёгкае жыццё, выціралі слёзы. А як пляскалі ў далоні, як абдымалі самадзейных артыстаў

Валерый Сарока падтрымлівае праекты творчых людзей

з Мінска! І дзякавалі, дзякавалі... Мы нізка ім кланяліся: за іх працу, што дапамагала ўздывацца Бацькаўшчыне да Незалежнасці, за іх вялікую любоў да роднага слова, роднай песні.

Цяпер у нас з дабрадзеям Валерыем Сарокам — новыя планы: збіраемся з падобнымі канцэртнамі ды з падарункамі ў Буда-Кашалёўскі раён Гомельшчыны, у Слуцкі раён Міншчыны. І гэта, паверце, зусім не камерцыйныя праекты, як цяпер кажучы. Мы ж і самі памятаем, што ў беларусаў узаемападтрымка —

вялікая маральная каштоўнасць. І яшчэ больш энергіі, жадання быць патрэбнымі, пачутымі ў гэтым свеце даюць вольныя сустрэчы ў глыбінцы. Таму наведваем і вясковыя школы, і клубы, і абавязкова — дамы, дзе знайшлі прытулак людзі паважанага веку. Так што наказ, які дала Валерыю Іларыёнавічу яго маці, мы таксама чуюм, разумеем. Бо і творчы калектывы наш называецца сімвалічна: “Матуліна хата”...

Мікола Котаў, мастацкі кіраўнік мінскага Тэатра фальклору “Матуліна хата”

ВЕСТКІ

Быў “Прамень” — будзе “Луч”

Кацярына Немагай

Супрацоўніцтва беларускіх і расійскіх вучоных па праграмах Саюзнай дзяржавы дае добры плён

У загалюку — не загадка для знаўцаў мовы. Проста сёлета завяршылася Навукова-тэхнічная праграма Саюзнай дзяржавы “Прамень” — і ўжо зацверджана як яе працяг новая “Луч”: пачне дзейнічаць з 2016-га. Дзякуючы такому супрацоўніцтву апараты “Малыш” для лячэння жаўтухі ў немаўлят ды аналізатары ўзроўню білірубіна ў крыві “Спектр” з’явіліся ў многіх клініках Беларусі і Расіі. Цяпер пра паказчыкі білірубіна даведацца лёгка: прыкладзі толькі аналізатар да пяткі дзіцяці. І жаўтуха вылечваецца ў 3 разы хутчэй, чым раней. Лазеры актыўна выкарыстоўваюцца ў афтальмологіі, а спецыяльны спектрометр дапамагае выявіць наркатычныя і выбуховыя рэчывы нават у герметычных упакоўках.

Пра гэтыя ды іншыя прыборы расказваў на прэс-канферэнцыі дырэктар Інстытута фізікі НАН Беларусі Мікалай Казак. “Навукова-тэхнічная праграма “Прамень” (перспектывыя паўправадніковыя гетэраструктуры і прыборы на іх аснове) завершана, — казаў акадэмік. — Інстытут фізікі быў галоўным выканаўцам праграмы ад Беларусі. Па сваіх параметрах атрыманыя вырабы не саступаюць аналагічным замежных вытворцаў, а па некаторых і пераўзыходзяць іх. Створаны ўзоры імпартазамінічных вырабаў мікраэлектронікі, оптаэлектронікі ды СВЧ-электронікі новых пакаленняў”.

Інстытут фізікі НАН Беларусі супрацоўнічае з расійскімі навуковымі арганізацыямі ў галіне фундаментальнай навукі ды прыкладных даследаванняў. Сёння ў распрацоўцы 22 сумесныя праекты. Напрыклад, з Інстытутам оптыкі атмасферы СА РАН разглядаюцца важныя для экалогіі метады кантролю ўтрымання парніковых газаў і аэразоляў у атмасферы паводле дадзеных наземных і спадарожніковых вымярэнняў.

Да суседзяў — па Нёмане

З наступнага суднаходнага сезону на байдарках, каноэ, катэрах або прагулачных судах жыхары Беларусі змогуць бесперашкодна хадзіць у Літву

Пад канец года прыйшла добрая навіна для турыстаў-воднікаў, якія вандруюць па Нёмане. Цяпер для тых, хто перамяшчаецца цераз дзяржаўную мяжу паміж Беларуссю і Літвой сродкамі воднага транспарту, абсталяваны сезонны пункт рачнога памежнага кантролю Швяндубрэ. Пра тое была інфармацыя на літоўскім інтэрнэт-партале DELFI са спасылкай на газету Lietuvos zinios.

Чакаецца, што гэты крок прастымулетурызм: літоўскім грамадзянам будзе зручна на розных судах хадзіць у Родна, а беларусам — у Друскінінкай. Гэты маршрут быў папулярным у савецкі час сярод аматараў актыўнага адпачынку на вадзе. Цяпер ізноў Нёман-Нямунас будзе спрыяць наладжванню прымежных добрасуседскіх стасункаў.

СПАДЧЫНА

Добрая казка для ўсіх

У Вялікім тэатры оперы і балета з аншлагами ідзе балет Яўгена Глебава “Маленькі прынец”. Гэта першая пастаноўка твора вядомага кампазітара на беларускай сцэне

Іна Ганчаровіч

Вы памятаеце, напэўна: Маленькі прынец лётае, падарожнічае ў Сусвеце, па сваёй Зорнай Краіне. Так што можна вобразна сказаць, што праз 33 гады “Маленькі прынец” “прыляцеў” і ў Беларусь — бо дагэтуль пастаноўкі балета былі толькі за яе межамі. А сама музыка да яго нараджалася якраз у Мінску, прычым яшчэ ў савецкі час. Напярэдадні прэм’еры пастаноўшчыкі правялі вялікую прэс-канферэнцыю, на якой распавялі пра складаны лёс балета, пра доўгую яго дарогу “дадому” і пра тое, як прытчу Экзюперы, поўную алегорый ды іншаказанняў, перастваралі на сучасную сцэнічную мову.

Знакаміты французкі лётчык, пісьменнік, журналіст Антуан дэ Сэнт-Экзюперы сваю алегарычную казку “Маленькі прынец” напісаў у 1943 годзе. Вайна, няпэўнасць, гінучыя сябры — ён змагаецца за мір сваім творам: за чалавечае ў чалавекі. Аднайменны балет стварыў у 1981 годзе кампазітар Яўген Глебаў, на той час ужо народны артыст Беларусі (1973), а пазней і СССР (1984), кавалер ордэна Францыска Скарыны (1999). Родам ён з горада Раслаўль (нарадзіўся 10 верасня 1929 года), са Смаленшчыны, але адбыўся як асоба, кампазітар у Беларусі. Вучыўся ў Анатоля Багатырова, потым сам падрыхтаваў, працуючы выкладчыкам у кансерваторыі, больш за 40 вучняў. Сярод іх і такія вядомыя кампазітары, як Леанід Захлеўны, Ядвіга Паплаўская, Васіль Раінчык, Эдуард Ханок, Вячаслаў

Партыю Маленькага прынца ў спектаклі выконвае танцор-японец Такатошы Мачыяма

Кузняцоў, Уладзімір Кандрусевіч, Дзмітрый Даўгалёў, Марына Марозава.

Аднак вернемся да прэм’еры. “У гэтага балета складаны лёс, — гаварыла журналістам Ларыса Глебава, жонка кампазітара. — Наша сям’я вельмі любіла гэтую казку з вялікай філасофскай глыбінёй. І мара напісаць музыку да твора ў Яўгена Аляксандравіча была даўно. Калі даведаліся пра тое ў тэатральным асяроддзі, то кіраўніцтва тэатра Суомі ў Хельсінкі ўзялося знайсці

спадчыннікаў Экзюперы, прасіць у іх згоды на перапрацоўку твора ў музычны”. У 1982-м у Хельсінкі была і сусветная прэм’ера балета “Маленькі прынец”. Пастаноўку рабіла харэограф, акторка і прыма-балерына Фінскага нацыянальнага балета Эльза Сюльвестэрсан. У 1983-м балет паставіў Генрых Маёраў у Маскве, у Вялікім тэатры СССР. Харэограф падрыхтаваў лібрэта ў суаўтарстве з жонкай кампазітара. Галоўныя партыі ў тым балете выканалі Ніна Ананіяшвілі ды Аляксей Фадзеечэў.

У тым жа 83-м прэм’ера была і ў Горкаўскім тэатры: пастаноўка Агара Дадзішкіліані. У 1990-м з поспехам балет у пастаноўцы Ігара Чарнышова пайшоў у Самарскім тэатры. І толькі праз 33 гады “Маленькі прынец” “прыляцеў” у Беларусь. “Хачу выказаць вялікую ўдзячнасць Вялікаму тэатру ў першую чаргу за тое, што адноўлена гістарычная справядлівасць: тэатр ставіць балет свайго роднага кампазітара,” — казала на прэс-канферэнцыі Ларыса Глебава. Аляксандра Ціхамірава, балет-

майстар-пастаноўшчык, аўтар харэаграфіі ды лібрэта, распавяла пра музычны асаблівасці балета. “Музыка Яўгена Глебава не проста прыгожая — яна вельмі сцэнічная і сучасная. Мы адмовіліся ад простага пераказу сюжэту, паспрабавалі выявіць прыхаваныя сэнсы ў творы Экзюперы. Для таго музыка да балета была трохі мадыфікаваная. Ёсць перастаўкі ў музычных нумарах, дадалі новыя сцэны, музыку для якіх узялі з іншых твораў Глебава”. Было напісана і новае лібрэта. Для гэтага пастаноўшчыкі звярнуліся да Ларысы Васільеўны: яна ж як ніхто іншы ведае і творчасць Яўгена Аляксандравіча, і яго як асобу.

Мастак-сцэнограф “Маленькага прынца” — Вячаслаў Окунёў з Расіі, які паставіў больш за 400 спектакляў у розных тэатрах свету. Ён зрабіў пастаноўку яркай, выразнай і пачуццёвай, скарыстоўваючы сучасныя відэапраекцыі. Раней такога афармлення спектакляў на беларускай сцэне яшчэ не было. Час ідзе, гаварыў журналістам Вячаслаў, з’яўляюцца новыя сцэнічныя прыёмы, тэхналогіі. Таму і дэкарацыі балета аформлены па апошнім слове мультымедыя.

Спектакль арыентаваны і на дарослых, і на дзяцей. Як сказала Аляксандра Ціхамірава, “Маленькі прынец” — казка для дарослых, але ўсё ж казка, таму і дзеці ў ёй знойдуць нешта сваё, зразумеюць гісторыю на сваім узроўні. Сталеючы, будуць адкрываць у балете, казцы іншыя сэнсы. І калі нехта хоча вярнуцца ў дзяцінства ды ўспомніць, якімі ж мы былі, то варта схадзіць на спектакль.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Тое, што застаецца

Адам Мальдзіс

Згадкі пра адметны юбілей ды цікавыя кнігі, якія апошнім часам трапілі ў рэдакцыйны збор

Ганаровы сябар МАБ

Аляксандру Баршчэўскаму сёлета 85. З гэтым беларускім і польскім вучоным і паэтам упершыню сустрэліся мы ў 1964-м, у час маёй першай камандзіроўкі ў Польшчу. На яго варшаўскай кватэры, тады яшчэ халасцяцкай, ледзь не да рання гаварылі пра асаблівасці беларуска-польскага літаратурнага ўзаемадзеяння ў XIX стагоддзі. Я расказваў пра свае знаходкі, звязаныя з творчасцю двухмоўных пісьменнікаў Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Янкі Лучыны, Адама Гурыновіча, Францішка Багушэвіча, а ён — пра задумы ўсё тое абагульняць у лекцыях і падручніках на кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, куды ён прыехаў працаваць пасля заканчэння Лодзінскага ўніверсітэта ў 1956 годзе. Нарадзіўся ж ён у 1930 годзе ў вёсцы Бандары на Беласточчыне ў сялянскай сям’і.

Пазней мы сустракаліся на кангрэсах і канферэнцыях ледзь не штогод. Аляксандр Баршчэўскі неўзабаве ўзначаліў кафедру бела-

рускай філалогіі, а потым і польскае адгалінаванне Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Выдаў на польскай мове кнігі “Гісторыя беларускай літаратуры” (у дзвюх частках), “Беларуская абраднасць і фальклор усходняй Беласточчыны”, а на беларускай мове (пад псеўданімам Алесь

Аляксандр Баршчэўскі

Барскі) і зборнікі вершаў “Беларускія матывы”, “Жнівень слоў”, “Мой бераг”, “Блізкасць далёкага”. З 1964 года доўгі час узначальваў Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы (з галоўнай сядзібай у Беластоку). Стаў габлітаваным доктарам філалогіі, прафесарам Варшаўскага ўніверсітэта і Ганаровым доктарам БДУ, сябрам беларускага і польскага саюзаў пісьменнікаў. Падарожнічаў па СССР, Вялікабрытаніі, ЗША

і апублікаваў пра ўражанні на рысы. Пералічыць усё зробленае працавітым і таленавітым Аляксандрам Баршчэўскім цяжка: адна толькі яго бібліяграфія, апублікаваная мною ў першым томе энцыклапедычнага шасцітомніка “Беларускія пісьменнікі”, займае больш за чатыры старонкі.

І вось ад прафесара Бэаты Сівэк прыйшло мне з Польшчы электроннае паведамленне: 11 снежня мела адбыцца заключнае юбілейнае пасяджэнне, прысвячанае Аляксандру Баршчэўскаму. Параіўшыся з Аляксандрам Сушай, цяперашнім старшынёй Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, мы рашылі на пасяджэнні камітэта МАБ паставіць пытанне аб прысваенні юбіляру наймення Ганаровага сябра асацыяцыі, якой ён аддаў многа часу і энергіі. Пра стануўчыя вынікі галасавання паведамліў Польшчу.

Навагодняе прывітанне... з 1977 года

У на дзіва цёплы снежаньскі дзень у рэдакцыю нашай газеты зайшла з падарункамі паэтэса Марына Наталіч, прынесла ў рэдакцыйны збор свой зборнік праязных мініячур “На беразе Тартарскага праліва...” і ўкладзены ёю ж тоўсты том Рыгора Барадуліна “Дзённікі

і запісы. Выпуск 2. 1970-1978”, выданы сёлета ў “Кнігазборы”. На развітанне сказала: “Знойдзеце тут навагоднюю неспадзеўку”.

Найперш узяўся за аўтарскі зборнік. Выданы ён, як і папярэднія восем кніг паэзіі ды прозы спадарыні Марыны, на рускай мове. І гэта натуральна, бо нарадзілася Марына Наталіч (псеўданім Марыны Давыдзенкі) на Далёкім Усходзе, у порце Ваніна на беразе Тартарскага (раней нібыта Тартарскага) праліва. Пасля пераезду ў Мінск, у час вучобы на філфаку БДУ палічыла яна для сябе важным грунтоўна вывучыць беларускую мову. Дзякуючы таму пад сілу ёй аказалася праца рэдактара ў выдавецтвах “Мастацкая літаратура” і “Беларускі кнігазбор”. Зборнік “Палыновая зорка” (2013) Марына выдала па-беларуску. Цяпер працуе над выданнем спадчыны Рыгора Барадуліна.

У зборніку “На беразе Тартарскага праліва...” маю ўвагу спынілі два невялікія абзацы: “Радзіма нічога не дае ў рукі і не адбірае. Яна не ўзнагароджвае і не карае. Усё гэта робім мы самі, жывучы грахоўна ці справядліва. А Радзіма ж проста ёсць... І гэта другая і апошняя наша апора — пасля Бога”.

Аднак асаблівай “неспадзеўкі”, чытаючы гэтыя філасофска-патрыятычныя развагі, я не знайшоў.

І таму пачаў гартаць другую кнігу, больш аб’ёмную. Урэшце на старонцы 271 натрапіў на невядомы мне раней барадулінскі верш “Адаму Мальдзісу”. Заканчваецца радкамі: “Экран гісторыі для ўсіх./ Не густа з глядачамі./ Свет бачым прашчураў сваіх/ Цікаўнымі вачамі./ Ты з балтамі славян хаўрусъ./ Хай думка не абвяне./ Жыць будзе наша Беларусь./ Пакуль жывуць славяне”. Радкі былі напісаны ў 11 гадзін дня 13 студзеня 1977 года, на “стары” Новы год. Да мяне яны тады не дайшлі, я быў у чарговай пошукавай камандзіроўцы і паралельна разам з Альмай Лапінскай працаваў над кнігай пра беларуска-літоўскія літаратурныя сувязі “Перазовы сяброўскіх галасоў”. Адсюль і слова “балты” ў тэксе верша.

Што ж, прыемна атрымаць такое вершаванае віншаванне, хоць і са спазненнем на 38 гадоў.

ДАЛЁКАЕ—БЛІЗКАЕ

Увага! Гавораць і паказваюць архівы

Першага студзеня 1956 года дыктар Тамара Бастун упершыню звярнулася да глядачоў: “Добры вечар, таварышы! Віншум вас з Новым годам! Пачынаем нашы пробныя перадачы”. Гэтыя словы, якія адкрылі эру айчыннага тэлебачання, захавала гісторыя і фонды сучаснай Белтэлерадыёкампаніі. Унікальны матэрыял стаў асновай для інтэрнэт-праекта “БТ-60. Наша гісторыя”. Двуххвілінныя ролікі пра гісторыю вяшчання, знакавыя падзеі палітыкі, культуры і спорту тых часоў, прымеркаваныя да юбілею тэлебачання, нагадаюць, з чаго ўсё пачыналася. Заглянем у Мінску на Макаёнка, 9 і пацікавімся, якія яшчэ відэазапісы захоўваюцца ў фондах Белтэлерадыёкампаніі. Заадно даведаемся шмат чаго цікавага...

Так раней выглядала апаратная

Таццяна Бізюк

Алічбаваная даўніна

Дырэкцыя фондавых матэрыялаў Белтэлерадыёкампаніі, якой кіруе Ала Вярэніч — адна з самых багатых на тэлебачанні. У яе калекцыі сотні кіламетраў відэаматэрыялаў, пачынаючы з 56-га і па наш час. Пры іх алічбоўцы знойдзены ўнікальныя відэакадры.

— Раней, калі чула, што ў нейкім музеі ў архіве знайшлі каштоўную карціну, не разумела, як такое можа быць. У фондах усё пад запіс, супрацоўнікі ведаюць матэрыялы, — дзеліцца думкамі Ала Іванаўна. — Аднак і ў нас бываюць цікавыя знаходкі, калі бяром не алічбаваны матэрыял. Як рыхталіся да юбілею Уладзіміра Мулявіна, перавярнулі горы запісаў, многае выкарысталі. А нядаўна знайшлі сюжэт 1980 года, дзе Мулявін са сваім ансамблем выступае ў Любанскім раёне.

Выпадкова знайшлі ў запісах 1992 года вядомага цяпер чалавека. У Мінск з’ехаліся архітэктары з Расіі, у кадры жанчына. Хто гэта? Сталі высвятляць. Аказалася, маці... Дар’і Домрачавай. “Тады Ларыса Аляксеўна была галоўным архітэктарам горада Нягань у Ханты-Мансійску, дзе яны жылі, а ў Мінск прыехала на нейкую нараду”, — дадае Ала Вярэніч.

Цяпер у архівах медыя-холдынга толькі мастацкіх і дакументальных фільмаў 3417 адзінак (адна адзінка — 10 хвілін), навін — 3800 адзінак. “Матэрыял патрэбны для розных гістарычных перадач, да дзён нараджэння дзеячаў культуры, палітыкі, спорту, напрыклад. Спатрэбіўся архіў і для інтэрнэт-праекта, які прымеркаваны да юбілею тэлебачання, — расказвае намеснік галоўнага дырэктара галоўнай дырэкцыі інтэрнэт-вяшчання Белтэлерадыёкампаніі Алена Бардзілоўская. — Як раней перадавалі тэксты, як выглядалі першыя студыі, апа-

ратныя? Робім 12 ролікаў, якія будуць выходзіць у інтэрнэце і ў праграме “Добрай раніцы, Беларусь!”. Кожны даведаецца, як пачыналася тэлевяшчанне”.

А як перавесці сюжэт з кінаплёнкі на лічбавы фармат? Іду ў тэлекінапраекцыйную. У памяшканні цёмна. Інжынер па абслугоўванні тэлеабсталявання Аляксандр Башан займаецца алічбоўкай. Яму, тлумачыць, трэба не толькі перавесці матэрыял з плёнкі на лічбу, але і знайсці адпаведныя каментары да відэа. Часам трэба праглядваць кіламетры

з цяжкасцю змяшчаліся тры чалавекі. Адзіная камера, за якой стаяў першы аператар БТ Міхаіл Юрэвіч, была стацыянарна замацавана, і вядучыя ўваходзілі ў кадр і выходзілі з яго прама на вачах у глядачоў. Для гукаізаляцыі сцены завешваліся дыванамі, да таго ж супрацоўнікі насілі тапкі на лямцавай падэшве.

Дыктар чытала з ліста, зрэдку ў выпускі ўключаліся кінакадры. Здаралася ўсякае. Так, пры мантажы першага паказанага па БТ Парада 9 Мая 1956 года плёнку склеілі такім

зання з тэлебачаннем:

Яна памятае, як ездзілі з музыкатэатрамі па вёсках. У клубы набівалася столькі людзей, што яны віселі нават на камеры. А як праводзілі, гасцей, то дзякавалі мяшкі бульбы і буракоў. Калі здымалі навагодні “Блакiтны агеньчык”, то не было яшчэ мантажу, і ўсё ад пачатку да канца (цэлая гадзіна!) трэба было запісваць бездакорна. Неяк за пяць хвілін да фіналу на сцэну не паспела балетная група, і давалася ўсё перазапісваць, артыстаў вярталі з паўдарогі.

Аляксандр Башан алічбоўвае архіўныя запісы

матэрыялаў і праслухоўваць шмат гуказапісаў, каб знайсці адпаведнікі. Увесь матэрыял запісвае камп’ютар. Потым трэба выкінуць непатрэбныя кадры, прывесці ў парадак карцінку і гучанне.

Такая праца патрабуе і адпаведнага абсталявання: кнопкі рознага колеру, кінапраектар, маніторы. На адным, дарэчы, бачу кадры з першай тэлестудыі, апаратнай. Як яны выглядалі?

У вясковых клубах глядачы віселі на камеры

Першая студыя тэлебачання была на Камуністычнай, 6. Памяшканне маленькае: там

чынам, што войска на экране маршыравала назад. Перадавым спецафектам той пары было ўвядзенне мікшара тытра на застаўку. Тытры пісалі мастакі ад рукі на кардоне. Наталія Сідзельнікава з 1970 года працавала на БТ стажорам. Нічога сур’эзнага, успамінае, ёй не давяралі: толькі дзяжурьыла на праграмах і сачыла, каб не блыталіся загадзя падрыхтаваныя тытры. Неяк захапілася, калі іх разглядвала, ды трапіла ў кадр. Так прайшло яе пасвячэнне. Пасля працавала памочнікам музрэдактара і толькі потым стала галоўным рэжысёрам музычных праграм. 38 гадоў працы падарылі ёй незабыўныя моманты, звя-

Мужчыны назначалі дыктарам спатканні

Акунуцца ў атмасферу тых гадоў дапамагае музей Белтэлерадыёкампаніі, які захоўвае старыя камеры, тэлевізар 1956 года — ён, дарэчы, яшчэ працуе. З чорна-белых фотаздымкаў на мяне глядзяць першыя дыктары, рэжысёры, аператары тэлебачання. Паколькі прафесія была новай і вучыцца ёй не было дзе, сярод супрацоўнікаў таго часу можна было сустрэць прадстаўнікоў самых розных спецыяльнасцей — ад тэатральных актэраў да юрыстаў, энергетыкаў і цэплафізікаў. У тых часы і на

Цэнтральным, і на Беларускім

Ала Вярэніч разглядвае рэтракадры

тэлебачанні было прынята, каб з глядачамі размаўлялі не журналісты, а дыктары, якія не толькі чыталі навіны, але і вялі практычна ўсе перадачы, а таксама чыталі ў паўзах: “Добры дзень. А зараз я пазнаёмлю вас з праграмай перадач”... Пад гэтыя словы Тамары Бесарабавай — аднаго з першых дыктараў — і прычыналіся глядачы.

А трапіла на тэлебачанне яна выпадкова, як і большасць тагачасных супрацоўнікаў. У першыя гады працы тэлебачанне аб’явіла конкурс, з дапамогай якога шукала дыктараў. “Я толькі скончыла школу і пайшла вучыцца на курсы медыясцёр. Разам з намі займалася жанчына, у якой у адзінай на той час на ўсе Баранавічы, адкуль я родам, быў тэлевізар, — успамінае свой прыход на тэлебачанне Тамара Уладзіміраўна. — Менавіта яна і расказала мне пра конкурс. Я падумала: а чаму б на самай справе не паспрабаваць? Паспела, як кажуць, у апошні вагон. Калі прыехала ў Мінск, кіраўніцтва адгледзела каля трохсот чалавек і выбрала сем лепшых. Я была ў тым спісе. Затым, хто застанеца, вырашалі паміж трыма дзяўчатамі — мной, Майя Бабок і Ганны Гардон. З дыктарам вызначыліся проста — нас паказвалі ў эфіры, і каму прыйшло больш за ўсё лістоў ад глядачоў, той і перамог”.

Тамары пісалі шмат. Як на пачатку, так і ў апошнія гады працы. За 36 гадоў яна заваявала сэрцы соцень мужчын. “Памятаю, як мяне паклікалі да тэлефона, на сувязі быў малады афіцэр. Прапанаваў сустрэцца на Круглай плошчы. Я пытаюся: “А як я вас пазнаю?” — “Я буду ў каракулевай шапцы з такім жа каўняром”, — адказаў той.

Першыя гады працы

былі для яе складанымі — усё ж такі не было спецыяльнай адукацыі, бездакорнай дыкцыі, аднак тых часы яна ўспамінае з настальгіяй: “А як жа інакш! Нягледзячы на тое што на тэлебачанні было не так шмат сродкаў, добрай апаратуры, у нас быў цудоўны калектыў”.

Тамара Уладзіміраўна расказвае і пра мінулы тэлевізійную моду: “Запрашаючы выступоўцаў на перадачу, іх прасілі пазбягаць белага і чорнага колераў. Часам чалавек, які прыйшоў на запіс у чорным гарнітуры з белай кашуляй, даводзілася хуценька пераапрацаваць у кашулю іншага колеру, тут жа зняўшы яе з рэжысёра або аператара”.

Акрамя таго, камера “не любіла” тканін у дробную палосачку, якая на экране пачынала мітусіцца. Грым дыктары на заранку тэлевізійнай эры не накладвалі, вусны амаль не фарбавалі. Ды і чаго старасца — тэлебачанне было чорна-белым. Прычоскі рабілі сабе самі, толькі напрыканцы 70-х на студыі з’явіўся штатны цырульнік.

Пачынала Тамара Бесарабава з дыктара, аднак потым доўгі час працавала рэжысёрам: “Я рыхтавала цыкл перадач пра 12 раёнаў Беларусі. Знаёмілася з вяскоўцамі, перадавікамі сельскай гаспадаркі. Гэта настолькі добрыя і сардэчныя людзі, што іх цёплыя прыёмы памятаю да сённяшняга часу”.

Праглядваючы фотаздымкі з мінулага, і не павяршыў, што ў тэлевізійшчыкаў была грувазкая апаратура, працавалі без камп’ютараў, інтэрнэту. Усё гэта, аднак, замяшчала прага да творчасці і эксперыменту, якую не замяняць ніякая найноўшая камера і мікрафон. З гэтым трэба было нарадзіцца.